

החברותא

בס"ד ערש"ק פר' בלק י' תמוז תשס"ו

החברותא בשאנן פנימי לחברים גליון מס 282

פנינים יקרים

ויג'ר מואב מפני העם מאד כי רב הוא (כ"ב, ג') זה כלל גדול בכל מקום שנאמר בתורה ישראל בלשון יחיד רומז שהיו אז מלוכדין כאיש אחד. וזהו וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי בלשון יחיד, ולכן ויג'ר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, אין העם רבים בלשון רבים אלא רק בלשון יחיד שהוא מאוחד ומלוכד. (נתיבות שלום)

וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור (כ"ב, ה') אנשי השם הגדולים מתהווים מכוחותיו הרוחניים של העם. מכוחותיו הרוחניים של עם ישראל נתהווה משה רבנו, ואילו מכוחותיהן הרוחניים של האומות נתהווה בלעם הרשע...

ויחבש את אלתו (כ"ב, כ"א) אמר הקב"ה, רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו (רש"י), הקב"ה אמר לבלעם גם אברהם חבש חמורו כדי לשחוט את בנו ולא הנחתי לו משום שרצוני שיצא ממנו עם רב. הרי על אחת כמה וכמה שאתה משכים בבקר וחבוש אתונך כדי לגרום רעה לישראל בנגוד לרצוני שלא יצא מאומה מכל זה.

ויפתח ה' את פי האתון (כ"ב, כ"ה) הוכיחו לו לבלעם לבל יתגאה בכך שזכה לנבואה שכן אתון זה שבודאי אינה ראויה לראות פני מלאך ולדבר, בכל זאת זכתה לראות פני מלאך ונפתח פיה לדבר מכיוון שהדבר היה לטובת ישראל - כך גם לא זכה בלעם לנבואה אלא משום שיש בה תועלת לישראל ואילו הוא עצמו אינו ראוי לזה יותר מן האתון.

מה אקוב לא קבה א-ל ומה אועוס לא זעם ה' (כ"ג, ח') בלעם גילה את עוז אהבתו של הקב"ה לישראל אף כאשר לפניו אפשר להבחין בסימני חרון אף ועברה הרי הוא רק כלפי חוץ אבל בפניו ובפנים שוררת אהבה בכל עצומה אפילו בשעה שקלקלו. וא"כ אמר בלעם מה אקוב כאשר לא קבה א-ל ומה אועוס כאשר לא זעם ה'.

אפס קצתו תראה וכלו לא תראה (כ"ג, יג') כשמסתכלים על פרט אחד מישראל על "קצה" אפשר לראות איזה חסרון "תראה" - ברם כשמסתכלים על כלל ישראל על "כולו" אזי לא תראה - אין למצא בו שום חסרון ופגם, כי מבחינת הכלל עולים ישראל על בני כל אומות העולם.

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (כ"ג, כ"א) אין השי"ת זוקף לחובתו של אדם מישראל איזה חטא אקראי כאשר ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו - כלומר שנשאר דבוק במלכות שמים ולא פרק חלילה עול מעליו. כי אז אין החטא אלא בגדר מקרה בלבד ובלי ספק יחזור מיד בתשובה. (חרושי הרי"ם)

לא הביט און ביעקב (כ"ג, כ"א) כשם שמעולם לא ראתה חמה פנימתה של לבנה שהרי החמה ניצבה מול הלבנה ומאירה עליה, כך גם בשעה שהקב"ה מביט לישראל לנוכח, שופך אורה על כל מחשביהם ואין בהם שום פגומה. כל הפגומות נוצרות רק בשעה שמסך חוצץ ביניהם ואין אורו מבהיק בשלמות, וזהו לא הביט און ביעקב.

לא הביט און ביעקב וגו' (כ"ג, כ"א) אף שלפעמים בני ישראל נופלים ג"כ אין הקב"ה רואה רק לטובתו, וזה למען דעת צדקות ה' מדת הרחמים.

ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (כ"ג, כ"א) ה' אלקיו תמיד עמו עם כל אחד ואחד מישראל, ואולם ותרועת מלך להתקרב ולהתרוועע כביכול עם הבית"ש "בו" תלויה באדם בעצמו.

בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל (כ"ג, כ"ג) כאשר יפגש איש יעקב וישראל עם חברו תהא שאלתו הראשונה מה פעל א-ל מה פעלנו בעיני אלקות כמה גרמנו נחת לבית"ש ?! (רכי אברהם מסלונים)

שיחת הרא"ש ז"ע"א ע"ק בה"ב תשל"ב (לפנות באקר) - האשק - נכתב ע"י הר"ם כ"ה הכותב.
ההרגל מול הפחד (המשך)

הפחד הנמצא בשליטה בחשיבה ובבחירה של האדם מתבטא בכל האופנים, מפחד גופני כלומר שמפחד שלא יקבל מכות ויכאב גופו, ועד לפחד רעיוני. כלומר שמפחד שמא לא יעמוד בנסיונות במחשבת המקום והזמן ויכפור בהשי"ת שהוא בורא העולמות ומנהיגם. כמו כן נמצא בפחד שלא יכנס במצב של הרגל (והבחירה תהיה איזה הרגל להעדיף) כאשר הרגל ירדוף הרגל, וככל שתהליך ההרגלים יוגבר תופחת לעומתו ענין דבקות השי"ת. כי ההרגל יביאהו להיות דבוק לעצמו דהיינו בשיקול דעתו איזה הרגל להעדיף וממילא תשכח ממנו ענין דבקות בורא כלל.

על יסוד הדברים האמורים אפשר להבין את ענין מסירות הנפש של רבי עקיבא ע"ה בשעה שסרקו את בשרו במסירות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים ואמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך - מתי יבא לידי ואקיימו ועכשיו שבא לידי לא אקיימו! (עין ברכות סט ע"ב). בזה שרבי עקיבא היה מצטער בקיום הפסוק בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך, יש בזה הוכחה שכל ימיו של רבי עקיבא היה בהרגל של מסירות נפש. ולכאורה אם לרבי עקיבא היה הרגל של מסירות נפש (מפני שבכל ימיו היה עסוק בהם) הלא לכאורה אין למסירות נפש שום ערך. אך האמת הוא שהמסירות נפש של רבי עקיבא לא היה מבוסס על מצב של הרגל אלא מתוך תהליך של פחד תמידי. הרא"ש הדגיש שרבי עקיבא לא היה בטוח שיהי' לו עולם הבא כי אצל רבי עקיבא הפסוק אשרי אדם מפחד תמיד התבטא גם בפחד שמא מאבד את כל העולמות ובכל זאת היה מצטער בקיום הפסוק בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתו כי

{תקציר מהחלק הראשון של המאמר:
... המקור והשורש של הכאבים אינם תלויים בגוף המכה אלא בחשיבה הנקראת "פחד", והאדם הוא הבוחר ממה לפחד וממה לא לפחד. הפחד אינו מתעלם מכל חלקי החיים. עוד נשים לב שהפחד ממה שלא מכיר גדול יותר ממה שמכיר, מכאן שהפחד אינו מציאות פיזי אלא תוצאה מחשיבה מעמיקה של האדם. אשרי אדם מפחד תמיד, עצם הפחד מוכיח שיש באדם ערכים והתייחסות רצינית לחיים בכל המצבים.

הקב"ה הכניס בטבע כח של הרגל הנעשה כטבע שני כאלו בריאה בפני עצמה המגינה מהשפעת הסבל והיסורים ומקיפו בחסדים כמש"כ עולם חסד יבנה. אמנם בכ"ז אין לו להשתחרר מהפחד כי עלול לאבד את התקשרות בורא. ראיא מיוחנן כה"ג שהיה לו הרגל ששימש בכהונה שמונים שנה ובסוף נעשה צדוקי. ולכן כל זמן שלא נגיע לשלמות הבריאה לא נשתחרר מהפחד.

עוד צריכים לדעת שהערך של אשרי אדם מפחד תמיד גדול מכח ההרגל, כי ההרגל יכול להביא לדרגה של מסירות נפש אפילו אצל אומות העולם משא"כ מקדשי שם שמים מכרם בית ישראל מקיימים את מאה"כ אשרי אדם מפחד תמיד כך שגם בשעה שנהרג על קדוש השם אינו סר מהפחד שאינו יודע לאן מוליכין אותו כדברי רבי יוחנן בן זכאי, ע"כ תמצית חלק הראשון.}

לאור האמור לעיל מובן שהאיש הישראלי נדרש ממנו לא להסתפק בבחירתו להיות בהרגלים מועילים (ושהבחירה היא לדעת איזה הרגל להעדיף) אלא להיות במצב של פחד ולהיות מוכן למסור את נפשו מחמת דבקותו בהשי"ת.

כל הזמן היה בבטול העצמיות ובדבקות גדול אל השי"ת.

נתאר לעצמנו באיזה פחד היה רבי עקיבא "מצטער" על דבר זה מתי יבא לידי ואקיימנו, למה היה צריך להיות מצטער? כי לא רצה להכנס להרגל בחשיבה על המסירות נפש דהלא ככל שנכנסים יותר להרגל נעשה מההרגל טבע שני ואז מאבדת הפחד את השליטה. וכיון שרבי עקיבא רצה להשאר בדבקות בורא, היה מפחד מעצם היות המחשבה התמידית שלא תהיה מחשבה של הרגל. (ולכן מדויק הלשון כל ימי הייתי מצטער בלשון צער).

על הפחד הזה מספרת הגמרא (שם) שרבי עקיבא היה מאריך באחד (בשעה שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל) עד שיצתה נשמתו באחד באותו שעה יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. לכאורה מדוע היה צורך המיוחד בהכרות הבת קול אשריך שיצאה נשמתך באחד? הבת קול מספר שאכן יצתה נשמתו באחד, כי היה בפחד שלא ייתפס לשום אחיזה עצמאית (הרגילה לבא למי שיש לו הרגל בדבר מסוים). אלא נשאר בבטול עצמי ובדבקות בורא בצורה המוחלטת ביותר. יתר על כך יצתה נשמתו של ר"ע באחד שלא השאיר לעצמו שום סיפוק ותענוג מעצם ההישג שהשיג את מה שהיה מיחל לעצמו להיות נהרג על קדוש השם ועכשיו שבא לידי לקיימו ברמה כל כך גבוהה, סורקים את בשרו במסרקות של ברזל הלא הכאבים נוראים ויש חשש שמא יכפור בהשי"ת מחמת הכאבים הנוראים שיש לו והנה רבי עקיבא לא רק שאינו כואב אלא אף יש לו מענה לתלמידיו [החוששים מאד לסבל של רבם הגדול ושואלים עד כאן? כלומר עד הצורך להגיע לכאבים פיזיים כאלו? ור"ע עונה להם] שאין

כאן כל כאב פיזי, כי כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה וכו' ועכשיו שבא בודאי שאקיימנו מבלי לחשוש לכאבים הפיזיים, אלא שהפחד של רבי עקיבא היה שמא באותו הרף עין של יציאת נשמה תתערב קבלת עול מלכות שמים עם איזה סיפוק עצמי קל: עמדתי בנסיון, נהרגתי על קדוש השם, קיימתי את המצוה בכל נפשך בשלמות - אפילו נוטל את נפשך וכד'. לכן יצתה בת קול להעיד שרבי עקיבא נשאר בפחד עד יציאת נשמה ממש שמא יכפור, בכח פחד זה יצתה נשמתו באחד מתוך שהיה בבטול ודבקות בורא ללא כל רבב ממש. להיות חלק אלק ממעל ממש ללא כל הפרדה כלל.

רבי עקיבא הגיע לדבקות בורא בבטול המוחלט משום שלא השאיר שום נקודה להאחז בה והיה חי בפחד תמידי כולל אי הידיעה אם יש לו חיי עולם הבא כי הפחד היה כולל גם שמא יכפור בשעה שיבא לידי איזה נסיון. ומחמת שלא השאיר לעצמו שום נקודת אחיזה בזה העולם ובעולם הבא, היה לו האפשרות לקיים המצוה בכל נפשך בשלמות.

כבר נתבאר שיש בבחירת האדם שלשה מהלכים: א. הפחד מנסיונות וכאבים פיזיים. ב. ההרגל שעושה את הטבע השני. ג. והפחד של הצדיק שהוא בבחינת אשרי אדם מפחד תמיד. בעצם שאצל הצדיק אין ג' מהלכים כי תמיד נמצא כביכול במהלך הראשון מפני שלא נתן להרגל להדבק ולכן נמצא בפחד תמידי. בוא וראה מה קרה לדוד המלך ע"ה שהגיע ל-צדפה כליותי ולבי (תהלים כו) ודרשו חז"ל הרגתי את יצרי ובכ"ו נכשל בבת שבע כי בודאי היה בשיא הדבקות אל השי"ת אולם שכח שעדיין הוא במציאות אנוש, מחמת המשהו מן המשהו הרגל בזה שהרגתי את יצרי. לזה רצה השי"ת להזכיר לדוד המלך שהוא אנוש וזקוק להיות בפחד תמידי. והאמת

המשך מעמ' קודם

ברעדה.

לסיום דבריו הבהיר שבודאי יש מושג של הרגל כמו שאומרים העולם שהרגל נעשה טבע שני וכפי שמוכא בצעטיל קטן של בעל הנעם אלימלך (עיין צעטיל קטן אות טו מענין ההרגל המבוסס על ארבעים יום). אולם בקשתו שלא להתפס בהרגלים אלו להיותם חלק ממהותו כי אז נדבק האדם אל עצמו ועלול להתרחק מדבקות בורא, על כן אף שהוא נמצא במצב של הרגל אל יתן להרגשת הבטחון העצמי להתפס אלא להיות בפחד תמידי עד כדי כך שאפילו מה שנמצא אצלו מורגל יכלול אותו בההשגחה העליונה, כמו שכתוב (תהלים פד) אשרי אדם עוז לו בך, מאושר האדם שהעוז לו והוא החוזק שיש לו - הבא מתוך ההרגלים להיות מחוזק בתורה ובמצוות - יהיו בך לראות בזה את ההשגחה הפרטית ומציאות השי"ת, ורק מציאות הוי' ללא כל תערובת אנושי כלל וכלל.

שמצד עוצמת החטא כבר אמרו חז"ל שלא חטא, כי כל החטא היה בדקות גמורה בכדי להזכיר לדוד שהוא סך הכל אנוש. ומזה נבין איך ר"ע החזיק מעמד ולא בא בטרוניא בשעה שעשרים וארבע אלף תלמידים מתו תוך תקופה קצרה, כי ר"ע לא פיתח שום מציאות עצמי, דהרי כל ימיו היה בפחד מהעצמיות ובטל למציאות השי"ת.

והנה למעשה אין שמחה יותר גדולה לאדם מזה שנמצא במדרגה זו כי אז השמחה היא שמחה של אמת כי הוא בתמימות מלאה ואינו אחוז בשום דמיון כלל. על שמחה זו התכוון דוד המלך באמרו (תהלים ב) וגילו ברעדה, שהגיל יהיה משולב ביחד עם הרעדה והוא מפני שמצד אחד נמצא בפחד תמידי שלא לאבד את דבקות בורא ושלא יכנס להרגל, ומאידך הרי נמצא בדבקות בורא ואין לך שמחה גדולה מזו. על השילוב של השמחה עם הרעדה התכוון דוד המלך, באמרו וגילו

ההרשמה לנסיעה למידון לשבת מברכים פ' מטות-מסעי אי"ה, אצל משפחת גולדשטיין 02 - 5380944

שהשמחה במעונם

הר"ר שלמה מן ומשפ' להולדת הנכדה
הר"ר אלימלך גלצר ומשפ' להולדת הבן
הר"ר מרדכי ליברמן ומשפ' להולדת הנכדה
הר"ר אפרים כרמי ומשפ' להולדת הנכדה
הר"ר שלמה ליברמן ומשפ' להולדת הבת

ה"ל ע"י
משרכת החברותא
רח שני 3
02 - 5829688 ☎
פקס: 02 - 5325477
ת.ד. 5080
ירושלים 91050

לעילוי נשמת מוה"ר ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל זי"ע

